

Teorikurs 22. november

Hva må vi huske fra sist?

- I 1814: hva skjer med Norge?
- Ernst Sars tanke om de to kultursamfunnene (1873-1891): et norskt, ruralt og ukultivert mot et dansk, urbant og kultivert.
- Hva var Østlandsk reisning?

- Konflikten endrer karakter på 1900-tallet: før var det by mot bygd, nå er det arbeidere mot overklasse.
- 1884: Norge får politiske partier. Språksynene får støtte fra partiene.
- Hvem var Halvdan Koht?

- Hvem var Moltke Moe?
- Hvilket språksyn støttet Venstre, Ap og Høyre?

Bokmålets og riksmålets opphav

- Modersmaalet (1800-tallet)
- Dansk-norsk
- Norsk-dansk
- Riksmål
- Bokmål

Forskjellen mellom riksmål og bokmål

- I dag: bokmål er det offisielle språket i Norge.
- Riksmål er en privat språknorm.
Riksmålsforbundet bestemmer over denne normen.
- Hva *var* forskjellen på riksmål og bokmål?
- Hva *er* forskjellen på riksmål og bokmålet?

Forskjellen mellom riksmål og bokmål

- Sagt enkelt: Bokmålet har stor valgfrihet. En setning kan skrives på flere måter.
- «De badet i elven og solte seg på stranden, selv om vannet var kaldt.»
- I dag er dette korrekt bokmål og korrekt riksmål.
- Så hva er forskjellen?

- På riksmål er dette den *eneste* måten du kan skrive det på. På bokmål kan du skrive det på flere måter:
- «De badet i elven og solte seg på stranden, selv om vannet var kaldt.» (riksmål og bokmål)
- Radikalt bokmål: «De bada i elva og sola seg på stranda, sjøl om vannet var kaldt.»
- Nøytralt språk: «De badet i elva og solte seg på stranda, selv om vannet var kaldt».

- Den radikale bokmålsvarianten ligner på samnorsk.
- Den siste varianten (badet, solte seg, men sola, stranda) er stilistisk nøytral, og er også innenfor moderat bokmål.

Reformer dere MÅ huske

- 1907
- 1917
- 1938
- 1959
- 1981

Hva må dere se forskjellen på?

- Radikal og moderat bokmål. Radikal bokmål ligner på samnorsk, moderat bokmål ligner på riksmål.
- Bokmål og nynorsk (men dere må ikke lære nynorsk)
- Dansk-norsk/modersmålet (1800-tallet) og riksmål (1899).
- Riksmål mellom 1920-1960 (*nu, efter, sprog*) og riksmål i dag (som moderat bokmål).

1938: den andre samnorskreformen

- 1917: den første samnorskreformen.
- Hva er forskjellen på 1917 og 1938?
- I 1917 er bare de valgfrie formene radikale:
hunkjønnsformer som *boka, tida, øya, dokka, brua* og *golvet* for *boken, tiden, øien, dukken, broen* og *gulvet*.
- De obligatoriske endringene samsvarer med dannet dagligtale (Knudsens begrep): *menn, vegg, lese* og *drepe* for *mænd, vægg, læse, dræpe*, og *fjell, mann, kalle, kjenne* for *fjeld, mand, kalde* og *kjende*.

1938

- Hva skjer i 1938? – De endringene som var valgfrie i 1917, blir obligatoriske i 1938: hunkjønnsendelse (tida, boka, stranda) blir obligatorisk i over 1000 ord. Mellom 1917 og 1938 kunne man velge.

1938

- Og man kunne ikke lenger skrive *sne, ben, løv, frem, nu* og *etter*. Nå måtte man skrive *snø, bein, lauv, fram, nå* og *etter*.
- *Mig, dig, sig* kunne man ikke lenger skrive. Nå måtte det hete: *meg, deg, seg*

- Hva er den viktigste forskjellen mellom 1917- og 1938-reformen?

Språkreformene og skolepolitikk

- Viktig forskjell mellom 1917 og 1938:
- Etter reformen i 1917, ble det trykt opp lærebøker med radikale former, men bare i bygde-Norge. I byene foretrakk man å beholde moderate former.

Språkreformene og skolepolitikk

- Etter 38-reformen vil også Oslo ha lærebøker på radikalt bokmål.
- Oslovedtaket i 1939: Oslo kommune vedtar at deres lærebøker skal være på radikalt bokmål.
- Oslo er en stor kommune. Nå blir det lønnsomt å lage lærebøker på samnorsk.
- Etter krigen: store protester. Foreldreaksjonen mot samnorsk.
- Vedtaket blir opphevet (annullert) i 1954.
- Begynnelsen på slutten for samnorsken.